

KAŞKAY TÜRKLERİ, TÜRKÇESİ VE MİRZA MEZUN

Uzm. Gökçen DURUKOĞLU*

Öz: Bugün İran'ın güneyinde, merkezi Şiraz olan Kaşkay İli bölgesinde yaşayan Kaşkay Türkleri, Türk kültürünü İran coğrafyasında sürdüren Türk halklarından biridir. Sanat ve edebiyatın özellikle de şiirin hayatlarında önemi büyük olan Kaşkay Türkleri, Oğuz Türklerindedir; Kaşkay Türkçesi de Oğuz grubu Türk lehçelerindedir.

Bugün Kaşkay Türkçesi ile söylenmiş, yazılmış en güzel şiirlerin sahibi Mirza Mezun'un şiirleri küçüğünden büyüğüne Kaşkay Türklerinin hafızasında yaşamaktadır. Elbette ki Mezun, Kaşkay edebiyatının önde gelen en önemli isimlerindedir. 19. yüzyılda yaşayan Mezun'un şiirleri, uzun yıllar göçebe bir yaşam tarzını benimseyen Kaşkay Türklerinin sözlü edebiyatlarında yaşamış, nesilden nesile aktarılmış ve 20. yüzyılın ortalarında derlenerek kayıt altına alınmıştır.

Şiirlerinde temiz bir Türkçe kullanan Mezun'un şiirleri oldukça çeşitli temalar üzerine söylenmiş zengin bir yelpazeye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: İran Türkleri, Türk dili, Kaşkay Türkçesi, Mirza Mezun.

KAŞKAY TURKS, TURKISH AND MİRZA MEZUN

Abstract: Today, the Kaşkay Turks living in the south of Iran, in the Kaşkay Province region whose center is Shiraz, are one of the Turkish peoples who maintain the Turkish culture in the Iranian geography. Kaşkay Turks, who have great importance in the lives of art and literature, especially poetry, are among the Oghuz Turks; Kaşkay Turkish is also one of the Turkish dialects of the Oğuz group.

Today, the poems of Mirza Mezun, who is the owner of the most beautiful poems written and sung in Kaşkay Turkish, live in the memory of Kaşkay Turks, from small to large. Of course, Mezun is one of the most prominent names in Kaşkay literature. The poems of Mezun, who lived in the 19th century, lived in the oral literatures of the Kaşkay Turks, who adopted a nomadic lifestyle for many years, were passed down from generation to generation and were compiled and recorded in the middle of the 20th century.

Mezun's poems, who use a clean Turkish in his poems, have a rich range of poems on various themes.

Key Words: Iranian Turks, Turkish language, Kaşkay Turkish, Mirza Mezun.

Kaşkay Türkleri

Dünya üzerinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı devletlerden birisi de İran'dır. Bugün Azerbaycan Türkü, Kaşkay, Türkmen, Halaç, Karapapak gibi

ORCID ID : 0000-0002-8896-2102

DOI : 10.31126-akrajournal.794421

Geliş tarihi : 13 Eylül 2020 / Kabul tarihi: 16 Eylül 2020

* Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı.

isimlerle sanki başka başka milletlermiş gibi gösterilmeye çalışılan bu Türk soyları, İran'da demografik üstünlüğe sahip, 35 milyonluk tek milletin soydaşlarıdır. Bu soydaşlardan Kaşkay Türkleri, İran'ın güneyinde, merkezi Şiraz olan, güneyde Basra Körfezi ile kuzeyde Zagros Dağları ile çevrili bölgede yaşayan, 35 – 40 milyonluk Türk nüfusu içerisinde yaklaşık 3 - 3,5 milyon kadardır.

Kaşkay Türklerinin nüfusları ile ilgili son kayıtlar şöyledir: İç göç ile İran içinde dağınık hâlde yaşayan Kaşkaylar ile yurt dışına göç eden Kaşkayları da bu sayıya eklersek ve yanı sıra İran nüfus sayımlarının pek de gerçek rakamları yansıtmadığı göz önüne alınırsa, yaklaşık 4.500.000 Kaşkay nüfusunun varlığından söz etmek mümkün görünmektedir (Doulatabadi, 2017: 41-42).

Dünya Türklüğünün, özgün bir kimliğe sahip olan ama uzun yıllar göçebe hayat tarzını devam ettirdikleri için son birkaç yüzyıla kadar yazılı tarihe ve edebiyata sahip olamayan boylarından biri Kaşkay Türklerinin, bugün yaşadıkları İran'ın güney vilayetlerine, İli Kaşkai olarak adlandırılan bölgeye, nereden geldikleri ve yerleştikleri hakkında kesin bilgiler mevcut değildir.

Kaşkay Türklerinin İl, Tayfa, Tire, Bonku, Bile gibi sosyal tabakaları vardır. Bu tabakaların en büyüğü İl'dir ve İlhan tarafından yönetilir (Ataizi, 2011:127).

Âşıklar, çenkçiler, sarbanlar gibi çeşitli adlarla anılan Kaşkay sanatçıları çekur, kerenay, ney adı verilen müzik aletlerini çalarlar. Şii gelenek içerisinde, Caferi mezhebine mensup olan (Buran, 2010: 203) Kaşkay Türklerinde musikinin yanı sıra halk oyunları, dokumacılık, şiir, edebiyat, şehname okuyuculuğu gibi sanat ve zanaat dalları da önemlidir.

Kaşkay edebiyatında Mezun'un yanı sıra ilk Kaşkay şairi, Farsça divan sahibi Nisar, Türkçe şiirler yazan Kul Oruç, Hüsrev Bey Karakanlı, Kaneri, Yusuf Ali Bey Karakanlı, Üstat Muhammed İbrahim, Hüseyin Ali Bey Bayat adları sayılabilecek diğer şairler arasındadır (Doulatabadi, 2017:143).

Kaşkay Türkçesi

Kaşkay Türkçesinin Türk dilinin hangi koluna ait olduğu konusunda farklı araştırmacılar tarafından farklı görüşler ileri sürülmüştür. İleri sürülen bu görüşlerin ortak yönü Kaşkay Türkçesinin Güney Türkçesi içerisinde olduğudur.

Kaşkay Türkçesi üzerine yapılan son çalışmalardan birisi olan *Kaşkay Türklerinin Dili* kitabında Dilek Erenoğlu Ataizi, "Kaşkay Türkçesi, Oğuz grubu içinde yer alan bununla birlikte aynı coğrafyada ve aynı dil grubunda bulunan Azerbaycan, Türkmen, Hamse, Horasan Türklerinin dilinden farklılıklar göstermektedir. Kaşkay Türkçesi, Azerbaycan Türkçesinin bir ağı gibi görünmektedir." (Ataizi, 2017: 53) yorumunu yapmaktadır.

Kaşkayların kökeni hakkında oldukça çeşitli görüşler olmakla birlikte Yaşar Kalafat'ın "Kaşkay adı iki kelimedenden oluşmaktadır: Kaş ve Kayı. Kaş, akıncı birlik demektir. Kayı ise 24 Oğuz boyundan biridir." (Kalafat, 2005: 98) açıklamasında belirttiği gibi Kaşkay Türkleri Oğuz Türklerindedir. Kaşkay Türkçesi de Oğuz grubu Türk lehçelerindedir. Aynı zamanda Oğuz grubu Türk lehçeleri içerisinde Azerbaycan Türkçesi ile benzerlikler göstermektedir. Bu benzerliklerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Azerbaycan Türkçesinde bazı ön ses b'ler m'dir. Men (ben), min (bin), muna (buna), moynuz (boynuz). (Buran vd., 2014:102) Aynı kullanımlar Kaşkay Türkçesinde de mevcuttur. Min- (bin-), men (ben), miñ (bin), mu (bu) (Çelik-Durukoğlu, 2016: 79) gibi.

Azerbaycan Türkçesinde Türkiye Türkçesinde bazı kelimelerin başındaki y sesi bulunmaz. İl (yıl), ıldırım (yıldırım), ilan (yılan), ulduz (yıldız), uca (yüce), üz (yüz), ürek (yürek) (Buran vd., 2014:102) gibi. Aynı kullanımlar Kaşkay Türkçesinde de mevcuttur. Üz (yüz), üreg (yürek), iğid (yiğit), ut- (yut), il (yıl), ilan (yılan), ük (yük), ulduz (yıldız), üce (yüce), üngül (yünkül) (Çelik-Durukoğlu, 2016: 83) gibi.

Kelime başındaki bütün kalın k sesleri, Azerbaycan Türkçesinde g olur: gara, galın, gardaş, giz. (Buran vd., 2014:102). Benzer kullanımlar Kaşkay Türkçesi için de söz konusudur: goca, güstah, gaygu, gaz (Çelik-Durukoğlu, 2016: 79-80).

Azerbaycan Türkçesinde kelime sonunda b, c, d, g sesleri bulunabilir. Bu durum Arapça ve Farsça kelimelerde olduğu gibi bazı Türkçe kelimelerin sonunda da olabilir: kitab, elac, megsed, kend, reng, alıb, durub, dörd, süd, ac (Buran vd., 2014:102) gibi. Benzer kullanımlar Kaşkay Türkçesi içinde de vardır: mekteb, talib, tabib, bilib, süd, kurd, işid-, unud-, dörd, ac, akac, feleg, ayag, dudag, büyüğ, olug, mercimeg, çiçeg... (Çelik-Durukoğlu, 2016: 80-81) gibi.

Azerbaycan Türkçesinde bazı ünlü ile başlayan kelimelerin başında bir h sesi türemiştir: hür- (ür-), hürk- (ürk-), hör- (ör-), hörgü (örgü), hürümcek (örümcek), hayva (ayva) (Buran vd., 2014: 102) gibi. Kaşkay Türkçesinde de hegerle- (eğerle-), hürag (yürek) (Çelik-Durukoğlu, 2016: 83) gibi kullanımlar mevcuttur.

Azerbaycan Türkçesinde kelime sonunda g olarak yazılan ancak h olarak telaffuz edilen kalın k sesleri Kaşkay Türkçesinde de x ile telaffuz edilmektedir. Azerbaycan Türkçesinden torpax, uzax, olarax, aldix, alacax (Buran vd., 2014: 102) örneklerine karşılık Kaşkay Türkçesinden çih-, yoh, bah-, çoh, so-vuh, ah-, korh- (Çelik-Durukoğlu, 2016: 78) sözcükleri örnek verilebilir.

Azerbaycan Türkçesinde bol miktarda görülen göçüşme olayı Kaşkay Türkçesinde de tespit edilmiştir. Azerbaycan Türkçesinde yarpax, arvad,

körpü, torpax, eskik, öskür- (Buran vd., 2014:102) şeklinde örneklendirilen ses olayı Kaşkay Türkçesinde de torpak, çelpak (çıplak), arvad (Çelik-Durukoğlu, 2016: 86) gibi kullanımlarla örneklendirilebilir.

Hem yaşadıkları coğrafyada farklı dil ve kültürlerin birbirlerine etkileri hem de Farsçanın etkisi ile Kaşkay Türkçesinde sınırlı da olsa kayıplar söz konusudur (Ataizi, 2017: 55).

Kaşkay Şairi Mirza Mezun ve Edebi Kişiliği

Şiir ve edebiyatın Kaşkay Türklerinin yaşantısında özel bir yeri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun en büyük delillerinden birisi 1830 – 1895 yılları arasında Kaşkay ilinde yaşayan ve asıl adı Mirza Muhammed İbrahim Han olan Mirza Mezun’un şiirlerinin Kaşkayların sözlü geleneklerinde yaşatılması ve nesilden nesile aktarılmasıdır.

Mezun’un şiirleri, Kaşkay Türkü Şehbaz Şehbazi tarafından Kaşkay coğrafyasından, Kaşkay Türklerinin sözlü geleneklerinden 35 yıllık bir süreç içerisinde derlenerek 1948 yılında ilk defa kitaplaştırılmıştır. Şehbaz Şehbazi aynı zamanda eserinin başına Mirza Mezun ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir giriş bölümü de eklemiştir. Buna göre ilk şiirlerinde “Mahzun” mahlasını kullanan Kaşkay Türklerinin büyük şairi Mirza Mezun’a “Mezun” mahlasını zamanın şehzadesi Mesut Mirza vermiştir. Şehzade Mesut tarafından kısa bir sınava tabii tutulan şairimiz, iyi bir şairin doğaçlama şiir söyleyebilme yeteneğine sahip olması gerektiğini belirten şehzade için *Zillü’s-Sultân Âtlaruna* şiirini okur:

Zillü’s-Sultân Âtlaruna

Bugün şeh-i Sifâhân fi’l-hakikat şirk-i rıdvândır

Çerâğ-ı çeşm-i İrân pâ-y-i taht-ı zillü’s-sultândır

Özi şeh, âtâsı şeh, şâh-zâde pâdişeh oğlu

Kê neslen ba’dü-i neslen vâriş-i mülk-i Süleymândır

Çıhan demler cihân peymâlar istabl-ı mübârekden

Hâmu veznân, hâmu harsân, hâmu cüderânî nesmândır

Şekîl u nâzik u hoşreng u süm fülâdu bırağdum

Bâ-hûş tarlân, yiriş cîrân, cecik su’bân düş âslândır (Çelik–Durukoğlu, 2016:172).

Şiiri çok beğenen şehzade, “Bundan sonra Mahzun yerine Mezun mahlasını kullan.” der. “Bir konuda eğitim görmüş, söz söyleme yetkinliğine erişmiş kişi” anlamında “Mezun” şairimizin mahlası olmuştur, artık (Şehbazi, 1367-1948: 32).

Çok güçlü bir şair olan Mezun’un Türkçe şiirlerinin yanı sıra Farsça şiirleri de vardır. Hatta onun şiirlerini Kaşkay coğrafyasından derleyerek yayınlayan

Kaşkay Türkü Şehbaz Şehbazi, Mezun'un Lorca¹ şiirlerinin bulunduğu bilgisini de paylaşır (Şehbazi, 1367-1948: 34-35).

Türkçe şiirlerinde Mezun'un oldukça cesur bir kalemi vardır. Pek çok devlet erkânını, korkusuzca eleştirmekten çekinmemiştir. Bu şiirlerinde oldukça sert bir üslubu benimserken Kaşkay Türkçesinin en güzel örnekleri arasında sayılabilecek güzelleme tarzında yazdığı şiirlerinde ise oldukça sevecen, uysal bir üslup benimsemiştir:

*Men görmüşem sening kimin âz şîrîn
Sözüng şîrîn sohbet şîrîn sâz şîrîn
'İşveng şîrîn, gamzeng şîrîn nâz şîrîn
Şîrîn şîrîn âldung şîrîn cânımı* (Çelik – Durukoğlu, 2016: 153).

Mezun, şiirlerinde Köroğlu Destanı'ndan, Şah Hatayi'nin şiirlerinden, Kerem ile Aslı hikâyesinden, Nebati Divanı'ndan, Fuzuli Divanı'ndan bahsetmekle kalmamış aynı zamanda onun şiirlerinde Türklerin manevi hayatına asırlarca hükmeden Ahmet Yesevi ve Yunus Emre'nin şiirlerinden de haberdar olduğuna dair, onların düsturlarının Kaşkay ilindeki temsilcisi olduğuna dair de ipuçları vardır:

*Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi der ki:
Âlimlerge kitab kirek sûfilerge mescit kirek
Mecnûnlarğa Leylâ kirek minge sin ok kirek sin* (Ercilasun, 1985:

176).

Bu söylem Yunus Emre'de,

*Sûfilere sohbet gerek ahîlere ahret gerek
Mecnûnlara Leylâ gerek bana seni gerek seni² biçimindedir.*

Ma'zun da ise,

*'Âkıllara yâ cehennem yâ behişt
Dîvâneye hâh cehennem hâh behişt
Sizing için hûr u gilmân bâ-behişt
Mene leylî viring beyâbânımı* (Çelik – Durukoğlu, 2016:153) şeklinde vücut bulmuştur.

Mezun, şiirlerinde öncelikli olarak Türkçeyi kullandığını, kendisi “*İhtimâm iyledi yıkdı kitâbum / Türkî dilde her su'alüm cevabum / Kocalugdır geçdi 'ahd-ı şebâbum / Târîh sövüşüb ming üç üz bir il*” (Çelik –Durukoğlu, 2016: 176) dizeleri ile dile getirir.

Onun şiirlerinde aşk, din, tasavvuf, zamanın geçiciliği, gurbet, sevgilininin

1. İran'da kullanılan etnik dillerden birisi.

2. Türk Dili, Sayı 1991/480, Yunus Emre Özel Sayısı, s. 452.

güzelliği, çaresizlik, yalnızlık, ayrılık acısı, felekten şikâyet, dua, ölüm, sosyal eleştiri gibi oldukça geniş bir yelpazenin tematik zenginliği vardır. Bu anlamda farklı duyguların dile getirildiği şiirlerden bazı dörtlükler şöyle örneklendirilebilir:

İnsanın anı yaşamadan veya yaşayamadan yaşlandığını düşünmesi, akıp giden zamanla birlikte sahip olduğumuz veya olmaya çalıştığımız değerlerin de akıp gitmesi, insanın kendini koca dünyada, evrende küçük ve yalnız hissetmesi, tutamıyorum zamanı gibi sözlerin içimizde birikmesi, birikip dağ gibi büyümesi, kalıcılığın bir türlü içimize yerleşememesi fanilik duygusunun somut halleridir. Bütün bu somutluklar içinde Mezun da dünyanın iyilikleri ile kötülükleri ile geçip gideceği inancındadır. *Hani?* şiiri bu duyguların ifadesidir:

*Dünyâ güzer-gâhdır her gelen geçer
‘Ömrüng kârvândır dem-â-dem geçer
Hâmûdân geçibdir bizden de geçer*

Ma’zûn bi-câ çeker merg intizârı – Hani? (Çelik – Durukoğlu, 2016:

161).

Mezun; aşk temalı şiirlerinde, beşeri aşkın en imkânsızından, cinselliğin en rahat ifadelerine kadar genişleyen yelpazede duygu ve düşüncelere yer vermiştir. Mezun, yeri geldiğinde sevgiliyi bir misafir olarak görmüş, yeri geldiğinde ise sevenin sevgiliden ayrı iken namazda bile gözünün olmayacağını anlatmıştır. *Çıh ta ‘Âlem Göre* şiirinde olduğu gibi:

*‘Aşık olan hayâli ne, fikri ne
Yârdan âyrı namâzı ne, zikri ne
Yimemiş ni’meting Ma’zûn şükri ne?*

Mümkün olmaz yirde bulang mâhı sen - Çıh ta ‘Âlem Göre (Çelik – Durukoğlu, 2016:142).

Onun şiirlerinde hem vatana hem sevgiliye hasret dile getirilen duygular arasındadır. *Hasretli Bülbül* şiirinde olduğu gibi:

*Dokkuz ây hasretli şeydâ bülbülem
Gonçeden âçulmaz güllerüm benim
Ne hayâl eyleyem danuşam gülem*

Felek uzâk salmuş yollarum benim - Hasretli Bülbül (Çelik – Durukoğlu, 2016:144).

Şiirlerinde çoğunlukla alçakgönüllü bir hava sezilmektedir. Mezun’un şiirlerinde, rint meşrep tavrının yanı sıra zaman zaman, görünenin ardındaki görünmeyeni, söylenenin ardındaki söylenmeyeni kast ettiğini de görüyoruz. Ço-

gunlukla az sözle çok şey ifade etmenin kaygısı içerisinde. Bu hayata bakışına da yansımıştır. “An” önemlidir ve yaşanmalıdır. “Söz” önemlidir ve düşünülmalıdır. *Ara Söz* şiiri ile Yunus terbiyesine yakınlığı da gözden kaçmamaktadır:

Bir söz düzdekini çahardır daga

Bir söz dagdakini indirer бага

Gid sözüm künhüna başdan ayaga

Ângla gönderirem, hârdan hâra söz - Ara Söz (Çelik – Durukoğlu, 2016:185).

Sevgilinin güzelliğini anlattığı şiirlerinde Divan şairlerinin çoğunu gölgede bırakacak kadar hatta en güçlüleri ile yarışacak kadar başarılı ve etkileyicidir, Mezun. Halk şiirinde bolca örnekleri olan dedim – dedi tarzındaki şiirlerin örneklerini de veren şairimizin şiir kültürü oturmuş bir şair olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır:

Didim: güzel saçung kemend-i ‘anber

Didi: halka halka müşkîn tınâbdır

Didim: zülfüng olub özüngde çenber

Didi: biri ‘akreb biri meh-tâbdır

Didim: rûşen özüng nedir? Didi: ây

Didim: kemân kaşung nedir? Didi: yây

Didim: diling danuşmağa vîrer rây

Didi: işâreynen sû’âl cevâbdır – Didim: Didi: (Çelik – Durukoğlu, 2016: 213).

İnsanoğlunun hayatı boyunca en çok hissettiği duygulardandır çaresizlik ve yalnızlık. Bu duygular Mezun’un şiirlerinde de kendilerine yer bulur:

Gamlı gönlüm şâdluk senden beridir

Çahbe felek râh-ı çâre idib teng

Öz karâ bahtımnan şekve yiridir

Gücüm çadmaz feleginen idem ceng - Yol Uzagdır (Çelik – Durukoğlu, 2016:148).

Bir cem’ idig hâl bir idig hayâl bir

Hiç bilmezdig gam u gussa merg u mîr

Harîfler gitdiler meclisden bir bir

Ma’zûn dir sohbetim beyâbân oldı - Gine Dile Geldi (Çelik – Durukoğlu, 2016:136).

Mezun, kendi hayatından süzdüğü tecrübelerini, yaşadıklarından öğrendiklerini *Oglum!* şiirinde, kendi evladına aktarırken aslında bütün insanlıktır, tecrübelerini aktarmaya çalıştığı:

Tahsîl id hâsıl id ‘ilm-i yakîni

Namâzı, tâ’ati, îmânı dîni

Sarfesiz geçirdme âğşamı günü

Gice gündüz ohuyuban yâz oglum – Oglum (Çelik – Durukoğlu, 2016: 170).

Anadan, atadan, diyardan, vatandan, evlattan, yüce varlıktan, yardan ayrılık... Mezun’un şiirlerinde beşeri sevgiliden ayrılık ciddi bir hacimle karşımıza çıkmaktadır. Aşk temalı şiirlerinin çoğunda da yine bu duygu kendisini kimi zaman açık, kimi zaman gizli bir şekilde hissettirmektedir:

Hâb iççinde elimneydi dolı câm

Bir terk-i mey-perest yâduma düşdi

Görensiz hârâ çeke bizim ser-encâm

Özi mest, gözi mest yâduma düşdi - Yâduma Düşdi (Çelik – Durukoğlu, 2016:191).

Talihten, zamandan, felekten şikâyet Mezun’un şiirlerinde hacimli bir yer tutmaktadır. *Terse Dîvân* şiiri feleğin, zamanın, her şeyi “yalan” kıldığını, hiçbir hatıranın değerini bilmediğini anlatması bakımından güzeldir:

Müneccimler terk iylayub hûrd u hâb

Tanur ‘âlemi âsmâni ider bâb

Zîc bir ‘aks baklanur devre usturlâb

Felek ne gerçeği yâlân idmedi? - Terse Dîvân (Çelik – Durukoğlu, 2016:149).

Gezdiren Var şiiri Mezun’un, anlamın derinliklerde olduğu, anlam içinde anlamın olduğu şiirlerinden birisidir. İlk dizesi ile şair, gerçekleri aramaya çıktığını, hakikatleri (varlık ile ilgili hatta evrenin varlığı ile ilgili hakikatleri) bilmek istediğini, bunun için de basiretli bir göze ihtiyaç olduğunu belirtir. “Sırr-ı pinhân” tamlaması ile sırlar içindeki sırlara işaret edilmiş, evrendeki ilk hareketleri gerçekleştirenin, gezdirenin, asıl güç, ilahi güç olduğuna kanaat getirilmiştir:

Çoh isterdim bilmiş olam hakîkat

O işler ki çarh-ı gerdûn görerdi

Her kimde olsaydı çeşm-i basîret

Göz âçuban sırr-ı pinhân görerdi

*Gezdiren var gezer çarh-ı âsmân
Perreye su deger gezer degirmân
Her derde ki 'ilâc olsaydı dermân
Hem Âresto hem Eflâtun görerdi - Gezdiren Var (Çelik – Durukoğlu,
2016:157).*

Sonuç

Bugün İran coğrafyasında Azerbaycan Türkleri, Türkmenler, Horasan Türkleri, Halaçlar ve Sungur Türkleri ile birlikte Kaşkay Türkleri de Türk dili ve kültürünü yaşatmaktadırlar. Son yıllara kadar yaygın bir şekilde konar – göçer bir hayat tarzını benimseyen Kaşkay Türklerinin yaşantısında sözlü edebiyat ürünleri büyük bir yer tutar.

Kaşkay Türklerinin en büyük şairlerinden Mirza Mezun'un da şiirleri derlenip kitaplaştırılmadan evvel uzun yıllar Kaşkay Türklerinin sözlü kültürlerinde, hafızalarında yaşamış, yaşatılmış ve nesilden nesile aktarılmıştır. 20. yüzyılın ortalarında derlenerek kitaplaştırılan Mezun'un şiirleri incelendiğinde görülmüştür ki Mezun, dili ustalıkla kullanan, şiir zevki oluşmuş, insanın hayatında yer tutan her çeşit temayı şiirlerinde dillendiren bir şairdir. Çalışmalar göstermektedir ki Azerbaycan Türkçesi ile benzerlikler gösteren Kaşkay Türkçesi Oğuz grubu Türk lehçelerindedir ve Kaşkay Türkleri de Oğuz Türkleri çerisindedir.

KAYNAKÇA

- Ataizi, D. E. (2011). Kaşkay Türklerinde Sosyal Tabakalaşma. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 6/4* Fall 2011, p.123-137, Turkey.
- Ataizi, D. E. (2017). *Kaşkay Türklerinin Dili*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Buran, A. (2010). *Kurşunlanan Türkoloji*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Buran, A /Alkaya, E / Yalçın, S. K. (2014). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 1 – Güneybatı / Oğuz Grubu*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çelik, M. (2002). Kaşkay Türkleri, *Türkler*, C. 20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Çelik, M / Durukoğlu, G. (2016). *Ma'zun Şiirler (Kaşkay Türkçesi) Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük – Tıpkıbası*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Doulatabadi, F. (2017). *Kaşkay Türklerinin Edebiyatı*, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Ercilesun, A. B. (1985). Hoca Ahmed Yesevî ve Dîvân-ı Hikmet, *Büyük Türk Klasikleri*. C. 1, Ötügen-Söğüt Yayıncılık, İstanbul.
- Kalafat, Y. (2005). *İran Türklüğü Jeokültürel Boyut*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Şehbazi, Ş. (1367-1948). *Kaşkâ'î Şiiri Ya Âsâr-i Şu'arâ-yi Kaşkâ'î*, Şiraz.
- Türk Dili, S. 1991/480, Yunus Emre Özel Sayısı, Ankara.